

J. M.

Artur Korobowicz, "Sąd ormiański w Zamościu i postępowanie przed nim w świetle ksiąg sądowych", "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", vol XII, sectio G.

Rocznik Lubelski 8, 282-283

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na siedzibę jej ze względu na oddalenie od centrów katolickich i ariańskich oraz ze względu na kalwińskiego właściciela miasta — Firleja. Autor, kreśląc losy gimnazjum, daje zarys jego organizacji, prezentuje sylwetki nauczycieli, co w efekcie pozwala mu określić rolę gimnazjum. Podobnie ukazuje dzieje gimnazjum w Bełżycach, zorganizowanego w r. 1618, a działającego do lat 1655—1660. To gimnazjum, w przeciwieństwie do kockiego, było przeznaczone dla całej prowincji małopolskiej. W gruncie rzeczy jednak oba gimnazja miały podobny zakres nauczania, stąd prowadziły rywalizację i o uczniów, i o nauczycieli. Obie szkoły w wyniku reakcji katolickiej, a i sytuacji w samej prowincji małopolskiej, po okresie prawdziwej świetności, upadły. Studia autora pozwalają wnikać w strukturę organizacji szkolnictwa kalwińskiego, w problemy jego egzystencji, nauczania i oddziaływania na zewnątrz.

J. Sz.

Władysław Ćwik

Komisja Dobrego Porządku (lubelska) jako sąd w sprawach prywatnych (1782—1791)

„Czasopismo Prawno-Historyczne”. T. XVII, z. 1, ss. 27

Praca Wł. Ćwika rzuca nowe światło na działalność Komisji Dobrego Porządku, omawiając na podstawie działalności Komisji Lubelskiej jej sądownictwo w sprawach prywatnych. Dotychczas w literaturze pisano zazwyczaj o Komisjach Boni Ordinis jako o organach starających się o uporządkowanie finansów i administracji miejskiej, przywrócenie wewnętrznej jedności administracyjno-gospodarczej, rewindykację odpadłych od miast terenów, wygląd zewnętrzny miast itp. Okazuje się, że Komisja Lubelska spełniała poza tym rolę sądu w sprawach prywatnych. Czy było to specyfiką tylko Komisji Lubelskiej — autor uważa, że w obecnym stanie badań rozstrzygnąć tego ostatecznie nie sposób.

Praca składa się z następujących rozdziałów I — *Wstęp*, II — *Zadania sądu Komisji. Jego struktura, okres działania, skład osobowy*. III — *Strony i zastępcy procesowi*. IV — *Pozycja sądu Komisji. Zasady proceduralne i prawo materialne*.

Praca oparta przede wszystkim o materiały archiwalne — zawiera dużo nowych ustaleń ważnych nie tylko dla rozwoju ustroju Lublina. Poza tekstem polskim jest krótkie streszczenie w języku francuskim.

J. M.

Artur Korobowicz

Sąd ormiański w Zamościu i postępowanie przed nim w świetle ksiąg sądowych „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” vol. XII, sectio G

Jak wiadomo w Zamościu istniała za dawnej Polski narodowościowa gmina ormiańska. Rozprawa Artura Korobowicza o sądzie ormiańskim w Zamościu składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy omawia organizację tegoż sądu, część druga — kompetencję terytorialną i rzeczową i część trzecia — zasady postępowania sądowego. Uzupełnienie pracy stanowią uwagi wstępne, z których dowiadujemy się, że sąd ormiański w Zamościu istniał przez cały wiek XVII i pierwsze dziesięciolecia wieku XVIII oraz że podstawę źródłową pracy stanowią księgi tegoż sądu, przechowywane w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie.

Autor zwraca szczególnie uwagę na wpływ organizacji sądów miejskich na organizację sądów ormiańskich, oraz na wpływ zasad postępowania sądowego polskiego na postępowanie w sądzie ormiańskim w Zamościu. Fakt, że gmina ormiańska w Zamościu była powołana w końcu XVI wieku powodował, iż Ormianie zamojscy zwracali się o wzory i pouczenie ustrojowo-prawne do Ormian w Kamieńcu Podolskim, a nie do Lwowa, gdzie samorząd ormiański w tym czasie uległ pewnym restrykcjom.

J. M.

Tadeusz Sobczak

**Zwierzęta gospodarskie w Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim
w XIX w.**

Wrocław — Warszawa — Kraków 1964, ss. 63

Wydana przez Ossolineum, w serii źródeł do historii kultury materialnej, powielana praca Sobczaka, składa się z krótkiego wstępu i 56 kartogramów. Ich podstawę stanowią adiministracyjne mapy Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (z zaznaczeniem departamentów, województw i guberni, a w ich ramach — obwodów i powiatów), na których uwidoczniony został przypadający na te jednostki terytorialne odsetek zwierząt domowych, w przeliczeniu na 1 km² i 1000 mieszkańców. Autor podał dane o liczbie koni, wołów, bydła rogatego, trzody chlewnej i owiec.

Przekrój pionowy kartogramów (podają one kolejno dane z lat 1807/08, 1842/44 i 1899) rejestruje postępy hodowli w miarę upływu czasu i pozwala uchwycić jej dynamizm rozwojowy. Natomiast przekrój poziomy (uwzględniający podstawowe jednostki administracyjne) wydobywa wyraźne różnice między poszczególnymi dzielnicami i rejonami gospodarczymi Księstwa i Królestwa. Do szczególnie interesujących należą ostatnie kartogramy, pozwalające na porównanie w latach 1842 i 1899 hodowli w gospodarstwach chłopskich i dworskich.

Sumiennie opracowany i bardzo czytelny materiał statystyczny kartogramów będzie z pewnością stanowił podstawę dla wielu badań i prac z historii gospodarczej, także w skali regionalnej. Np. na terenie guberni lubelskiej rejestrują one wiele ciekawych zjawisk, dysproporcji między poszczególnymi powiatami w hodowli różnego rodzaju zwierząt, czy też między gospodarką hodowlaną dworską i chłopską.

Należy jedynie żałować, że wydawnictwo zawierające tak ciekawy i nowoczesnie opracowany materiał statystyczny, zostało wydane w formie powielonej. Wpłynęło to niekorzystnie na czytelność map i kartogramów.

W.S.

Halina Chamerska

**Właściciele ziemscy w powiecie hrubieszowskim. W: Społeczeństwo Królestwa
Polskiego, studia o uwarstwieniu i ruchliwości społecznej**

T. I. Red. W. Kula, Warszawa 1965, s. 67—97

W ślad za metodologicznym referatem prof. W. Kuli i J. Jedlickiego¹, zapowiadającym podjęcie szerszych badań nad strukturami społecznymi w Królestwie Polskim, ukazał się ostatnio tom studiów poświęconych temu zagadnieniu. Czytelnika